

Cím: beton, hagyaték

A szerzők és/vagy előadók neve: Szabó Péter-Róbert, Kádár Sevestyén Énok

Intézmény, kar: Budapesti Műszaki Egyetem, Építész Kar

Szak, specializáció, évfolyam: Építész osztatlan képzés, 2011-es évfolyam

Témavezető neve, tudományos fokozata, beosztása: Dr. Üveges Gábor, egyetemi docens

Bevezető

Az egész lehetőség úgy adódott, hogy a Szövetség '39 megszervezte a DEPÓ beton workshopot, és mi voltunk olyan szerencsések, hogy eljutottunk hozzájuk. A részvét hálás feltétele volt egy munka megkezdése. Az urbánus kommunikáció címszava alatt futottuk végig a várost, s egyszerre találtunk rá a helyre és a történetre.

Történt ugyanis, hogy Imre bácsi, a budapesti hajléktalan, 2009 nyarán épp paradicsomokat ültetett a Nagykörút talpalatnyi zöldjeire, amikor úgy határozott, hozzányúl közvetlen környezetéhez: az utcához. A Harminckettesek tere és a Krúdy söröző között, egy szeletnyi köztér közepén volt egy kicsi, szomorú szökőkút, és Imre bácsi legugolt a szélére. Nem kérte meg rá senki, de ő nekiment és, nem kis ellenállásba ütközve, bevonta a kút belsejét csempemozaikkal. Önerőből, saját idejéből varázsolt valami színt és hangulatot ebbe a maroknyi városba. Aztán a kút keretét alkotó, macskakőből kirakott tóruszformát elhordták a környék vagányai (Imre bácsi csempéi még rajtuk is kifogtak).

Itt sétáltuk be mi a képbe. Egy intrjúval mutatkozott be nekem Imre bácsi, a Nagykörút Don Quijoteja, és történetével a fejünkben találtunk rá a pusztulásra ítélt kútra. Nem tudtunk nemet mondani, a képességeinket talán meghaladó kihívásra, íghát fejünkbe vettük a bácsi nyomdokaiban való elindulást. Munkánk célja a szökőkút ujjaépítése lett, Imre bácsi furcsa, de megragadó szellemiségében.

Hívószavunkat egyenesen az ő szavaiból vettük kölcsön:

„Az ember, ha dolgozni akar (tud), nem kell hozzá munkaviszony, ahhoz meg, hogy megéljél nem kell pénz.”

Koncepció út

Első lépésként a formát szerettük volna leszögezni, mert valahol tudtuk, hogy a jelhagyás a forma valamiféle következménye lesz. Az anyag adott volt, és már az elején kijelölt egy fajta irányt. A régi szökökút keretét alkotó tórusz macskaköveiből már csak néhány maroknyi maradt a helyén, de úgy éreztük, hogy ezekhez nem nyúlhatunk. Munkánk a hozzáadás, kiegészítés elvén kezdődött és haladt végig. Viszont már az elején eldöntöttük, hogy munkánk nem restaurációról, hanem rajtunk keresztül szűrődő absztrakcióról szól.

Több formai világgal eljátszva végül arra a következtetésre jutottunk, hogy mind elvekben, mint meg- és beépíthetőség szempontjából a legjobb megoldás a macskaköves építkezés és formavilág megtartása lenne. A macskakő jellegének legfontosabb tulajdonságát, a formáját használtuk fel (mit rajzol valaki, ha arra kérjük, hogy ábrázoljon egy macskakövet?). A textúrája, természetessége nem illett a beton formavilágához, és az anyag elméleti hététeréhez (a megtervezett anyag egyik etalonjaként).

A jelzés ágyazatának megtalálása után a jelentés pontos megfogalmazására és a jelre volt szükség. Imre bácsi önerőből végzett munkája indított el minket ezen az úton, így a jelentés, az üzenet is szorosan az általa képviselt értékekkel függött össze. A tenni akarás, a másokért (is) áldozott idő, energia, a munka lehangoló gondolatának újrafogalmazása, és eképpen való megélése mind az üzenet részévé szerettek volna válni. Szimbólumokat, ikonokat és történeteket kerestünk melyek párhuzamba állíthatóak ezzel a gondolatvilággal. Don Quijote és a szélmalom harca (három macskakő erejéig), Prometheus és a sas (lehet kicsit sok), árral szemben úszó hal, magányos lovas, a nap (ásó, kapu és láncfűrész a napsütésben), stb. A kút léptéke és kontextusa viszont nem bírt volna el ennyire sokféle tartalmat, így leegyszerűsítésre törekedtünk. Egy konkrét ars poeticara volt szükségünk. A DEPO-n, egy közös koncepcionális bemutató alkalmával szinte természetes volt, hogy a fenti gondolatmenet mellé levetítsük a videó egy részét. Imre bácsi, a kút szélén guggolva prózai lazasággal közli munkásságának alapelvét: „Az ember, ha dolgozni akar (tud), nem kell hozzá munkaviszony, ahhoz meg, hogy megéljél nem kell pénz”. A beszélgetés folyamán annyiszor érveltünk ezzel a mondattal, hogy teljesen biztossá vált: nincs szükség saját ars poeticara, mert tulajdonképpen a jelentés, amit kerestünk, már meg

volt fogalmazva. Így csatlakoztunk egy már elkezdett munkához. Kerestük Imre bácsit is, mert így még közelebb kerülhettünk volna a történethez, de nem találtuk meg. Azt mondták, hogy valószínűleg elköltözött.

A jelentés kikristályosodása után a magától érthetődő jelvilág elkezdett kísérteni minket. Nem voltunk biztosak benne, hogy a mondat „kőbe vésése” a járandó utunk, de idővel rájöttünk, hogy ebben a mondatban nem csak az üzenet egy egyedi megfogalmazása rejlik, hanem maga Imre bácsi. A mondat absztrahálása jóeséllyel kiszorította volna őt a jelentés formájából, így nem éreztük jogosnak az átalakítást.

A szöveg mellett kedves gesztusként szeretnénk volna megtoldani a konkrét üzenetet elszórt képi elemekkel. A munkakedv és a munka örömeinek szimbolizálására kerestünk egyszerű tárgyakat, fogalmakat, így elkezdtünk emberekkel erről beszélgetni. Visszatérő, különösen kifejező jelképeket emeltünk ki, és vittünk magunkkal a deák téri Akvárium alá, egy hatalmas betoncsarnokba.

Munka

Megnyitotta kapuit a DEPO ideiglenes műhelye, melynek az Akvárium adott otthont, egy a földalatti parkolójából nyíló betoncsarnokában. Ami időnk az egyetem mellett maradt, a földalatt töltöttük betonkeverők, fűrészgépek és munkálkodó fiatalok társaságában, tehát

elkezdődött a munka fizikai kihívásaival való küzdelem. A kút macskakövei hiányosabbak és sokfélébbek voltak, mint azt a felméréseink előtt gondoltuk. Az elején elképzelt kövek számának durván ötszörösét becsültük meg a felmérések után, tehát mintegy 370 követ számoltunk. Nem tudtunk pontos számítást végezni a megmaradt kövek eltérő méretei miatt. Úgy döntöttünk, hogy betonköveink ennek ellenére egységes méretre készülnek, ezzel is erősítve a macskakő elvi megjelenítését. A cél nem a restauráció volt, hanem a tisztelettudó, de öntudatos kiegészítés.

Önerőből talán képtelenek lettünk volna időben befejezni a munkát, de szerencsére barátainkra végig számíthattunk.

10X10-es, változó mélységű köveket akartunk önteni az aljzat egyenetlenségeinek orvoslása végett. Két zsaluzótálcát készítettünk, melyekkel öntésenként 68-68 kő készülhetett el. A tálcák kis kockái éleit külön külön kellett szilikonnal szigeteljük, majd a beton száradása után szétszednünk az egészet, csak hogy aztán újra összeszerelhessük. A kockák lassan tornyosulni kezdtek, de azokra a köveinkre is gondolnunk kellett melyben jelzéseinket meg betűinket akartuk megjeleníteni. Választásunk egy betonba süllyesztett megoldásra esett. Számítógéppel megszerkesztett formáinkat és betűinket egy lézervágó segítségével vágtuk ki 3 mm-es PVC lemezekből. Ezeket a zsalu aljába ragasztottuk. A beton száradása után a PVC elemek leszakadtak a zsaluról és beleragadtak a formába (hőpisztolyos eltávolításra várva). Egy hét alatt háromszor töltöttük meg tálcáinkat, nem egyszer éjszakába nyúló betonöntésre szorulva. Van egy hangulata az utolsó beton csöpögésének éjjel kettőkor egy üres betoncsarnok közepén.

A végül 384 kiöntött kockakő nem várt logisztikai problémákat okozott. A műhely lejártával először a lerakattá alakult albérbetbe, majd a beépítési helyszínre több mint 700 kg betont kellett mozgatni. Ismét kívülről érkezett a segítség, furgonok és utánfutók formájában. A beépítés időpontjára várva, leadásaink mellett megmaradó estéinket PVC betűk kiolvasztgatásával töltöttük. Aztán megérkezett az első alkalmas időpont a beépítésre.

Beépítés

Híre ment barátaink és ismerőseink között, hogy szökőkutat lehet építeni a Harmickettesek tere és a Krúdy söröző között, ráadásul illegálisan. Tehát az önkéntes, munkaviszony nélküli munkának, önkéntes, munkaviszony nélküli munkával állítottunk emléket. Talán emiatt az

izgalom miatt vonzott annyi embert a projekt. Beszereztük a munkához szükséges anyagot, szerszámot és elővigyázatosságot. Az utolsó leadások másnapjának hajnalán, szombaton 6-kor

megérkeztünk a helyszínre teljes felszereléssel. A korai órát választottuk a munka megkezdésére, mert biztosak akartunk lenni, hogy egy alkalom alatt be tudjuk fejezni a kutat.

Négy segítőkész hölgy várt már az elején és egyből neki is kezdtünk a kút letisztításának. Mindenki kapott láthatósági mellényt, hogy a nyilvánvalóság köpönyege mögé rejtjük az engedélyezetlen munkát. Tanultunk Imre bácsi történetéből, ugyanis őt többször is elzavarták munkájától. Az aljzatot alkotó betonmag letisztítása után saját kavicsaljzattal láttuk el a körgyűrű felületét. Ekkorra már a velünk hozott láthatósági mellényeink nagyrésztét kiosztottuk, és arra nem is számítottunk, hogy a készletünk nem is lesz elég.

Ezután a kövek megtalálták méltó helyüket, és elkezdődhetett ezeknek az egyenkénti aprólékos egyengetése. A kavicsréteg és a kövek közé egy réteg Estrich beton került, amivel egyszerre erősítettük meg az aljzatot, és emeltük a köveket sorosan a régi macskakövek szintjére. Miután minden kő a végleges helyére lett erősítve, előkerült a három zsák kültéri csemperagasztó, melyekkel utolsó lépésként megtöltöttük a fugákat. Az építkezés végére kisebb láthatósági mellényes tömeget gyűjtöttünk a kút köré. Vödörök, szerszámok és üres cementes zsákok laktak be a teret, de a munka meghozta gyümölcsét: kettőre az utolsó csepp csemperagasztó is megtalálta helyét. Egy utolsó csoportkép és egy jólmegérdemelt sör után elhagytuk a helyszínt, de még láttuk, ahogy a környék birtokba veszi a kutat (még néhány szemtelen galamb is otthagya lábnyomát a friss fugákon).

A délelőtt alatt sokan álltak meg kíváncsiskodva a munka fölött. Helyiek, turisták, csellengők kezdeményeztek párbeszédet velünk, és rendkívül jól esett a pozitív visszajelzés. Úgy éreztük, hogy ezek a beszélgetések visszaigazolják eddigi fáradozásaink indokoltságát. Még egy rendőrkocsi is megállt mellettünk, figyelt egy kicsit, majd továbbgurult. Aztán letelepedett közelünkbe valaki, aki azt állította magáról, hogy Imre bácsi barátja. Kérdeztük tőle, hogy Imre bácsi merre van, és ő elmesélte, hogy Imre bácsit elvitte a mentő másfél évvel ezelőtt, és azóta nem jött vissza.

